

הומוסקסואליות, סובלנות ופלורליזם

לפני מספר שבועות עסקו מהדורות החדשות בהרחבה באירועים מבישים שנעשו באיי נאפה, בהם היו מעורבים צעירים ישראלים. בהקשר זה, גם ללא קשר להתפתחויות המשפטיות של האירוע, רוצה אני להתייחס לפרשה חמורה מימים עברו - 'פילגש בגבעה', המתרחש בימי השופטים (שופטים יט). שלושה אנשים, איש לוי, פילגשו ונערו, הולכים מבית לחם להר אפרים. השמש עומדת לשקוע והם מוכרחים לחפש מקום לעבור את הלילה. האנשים עוברים קרוב לעיר יבוס, העתידה להיהפך לירושלים בימי דוד. גיבור הסיפור חושש להיכנס אליה: "לא נסור אֶל עיר נְכָרִי, אֲשֶׁר לֹא מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל הִנָּה". נוכרים אלה חשודים, בייחוד על זנות ועריות. לא כך בני ישראל - 'בטוחים האנשים'. הבדל זה בין ישראל לעמים השכנים להם ומנהגיהם, הוא בדיוק טעם קיומו של עם ישראל ובחירתו. הקב"ה הוציא את ישראל ממצרים כדי שתיווצר חברה בה מעשים כמעשי אנשי סדום, לא יתרחשו שוב: "כְּמַעֲשֵׂה מִצְרַיִם... וְכַמַּעֲשֵׂה אֲרָץ כְּנָעַן... לֹא תַעֲשׂוּ וּבַחֲקֵיתֶיהֶם לֹא תִלְכוּ" (ויקרא יח, ג). והנה העובדות מתהפכות. רק זקן אחד משבט בנימין החוזר מעבודתו בשדה, מזמין אותם אל ביתו. "וַיְהִי הַיּוֹם אֲנָשֵׁי הָעִיר אֲנָשֵׁי בְנֵי בְלֵיעֵל נָסְבוּ אֶת הַבָּיִת". אחרי משא ומתן, נלקחה הפילגש ונמסרה לאנשי העיר כדי להתעלל בה. היא סבלה ומתה. ההמשך ידוע. מעשה זה זעזע את כל שבטי ישראל: "לֹא נְהִיֶתָה וְלֹא נִרְאֶתָה כְּזֹאת לְמִיּוֹם עֲלוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִאֲרָץ מִצְרַיִם עַד הַיּוֹם הַזֶּה". בעקבות המעשה פורצת מלחמה עקובה מדם בין ישראל לשבט בנימין. מעין עיר הנידחת, המדריכה את רעיון השותפות והאחריות ההדדית של כל האומה.

למדנו כאן, שהאהבה שיכולה להיהפך לעובדה קדושה, הופכת למעשה טמא והתעללות. הן בסיפור סדום והן בפילגש בגבעה, ההשחתה הייתה קשורה בהומוסקסואליות אלימה שהפכה סדיסטית ביותר. התורה אסרה והחכמים גינו את המעשים, ולמרות זאת התעללות התרחשה. וכאן אני מעיר, מה היו אומרים אבותינו לאור המציאות היום. היום? הם הרי חיו בעולם כעולמנו ובעצם אף מתירני ומושחת יותר. בנידון זה מעניין לקרוא את דברי עולא, חכם ארץ-ישראלי, שהיה מעין דוור הלכתי בין הארץ לבין בבל. מקובל לדבר על שבע מצוות בני נח, אולם חכמים אחרים דיברו על שלושים מצוות. ואולי, בכך הם רצו להבחין בין מצוות מיוחדות לעם ישראל, לבין מצוות השכליות או הטבעיות אשר חייבות להיות מובנים לכל בני האדם ומקובלים עליהם, המיוצגות באותן שלושים מצוות. מתוך כך, פירש עולא באופן אלגורי את דברי הכתוב בזכריה (יא, יג) "שְׂכָרֵי שְׁלֹשִׁים כֶּסֶף": "אלו שלשים מצוות שקבלו עליהם בני נח" (חולין צב ע"א) והוא הוסיף שאין הם מקיימים מהן אלא שלשה: [1] אומות העולם "מכבדים את התורה"

למרות שאין הם מקיימים את הכתוב בה. [2] אומות העולם אף "אין שוקלין בשר המת במקולין", דהיינו אינם סוחרים בבשר אדם בחנויות. [3] המצווה השלישית היא מעניינת כאן במיוחד: "שאיין כותבין כתובה לזכרים". למרות המנהגים ההומוסקסואליים הנפוצים בעולם העתיק, הם לא היו גאים בכך ולא העיזו לדרוש לגליזציה של נישואים בין בני אותו מין.

כדי להמשיך את הדברים של עולא, מרשה אני לעצמי, להוסיף חלוקה חדשה, ההבדל בין סובלנות לפלורליזם. בבסיס הגישה הפלורליסטית נמצאת ההנחה שדעות שונות שבחברה לגיטימיות ועלינו להתייחס בכבוד גם לבעלי הדעות אחרות ואורח חיים השונה משלי. הסובלנות היא עניין שונה. אני סובל את האדם השני, גם עם הרגשה שהוא טועה. ואכן, עלינו לסבול עמדות שאינן נכונות בעינינו ואף כאלו שלכאורה אינן נכונות בעליל. ובשם הסובלנות חייבים אנו להתייחס באורך רוח גם לאדם הפוגע בעצמו על ידי מעשיו ואף שהם מעין התאבדות. אולם, אין לנו זכות לראות בהתנהגות זאת התנהגות לגיטימית או מוסרית. ואולי קיים מימד נוסף להבחנה זו שבין פלורליזם לסובלנות: הפלורליזם קשור אולי יותר להבדלים הנובעים משורש תרבותי שונה בעוד שהסובלנות מתייחסת יותר למעשים הנובעים משורש פסיכולוגי. החברה רשאית להבנות את עולם הערכים שלה ולחנך לקראתו, אך היא גם חייבת לנסות ולהבין מצבים פסיכולוגיים שבגללם אנשים אינם מסוגלים לחיות לפי ערכים אלו וחייבת להיות סובלנית לגביהם ולא להפוך אותם לפושעים מסוכנים,

והנישואים? אנו וודאי נהיה כאן חלוקים. כאן אתעכב ברשותכם בנישואים המונוגמיים. לדעתי, באופן אידאלי, ההבניה המשפחתית דורשת זוגיות קבועה בין גבר לאישה, קשר שאינו שרירותי. הנישואים המונוגמיים אינם קביעה מלאכותית, למרות התקפות המבקרים ולמרות המכשולים שזוגות נתקלים בהם בדרך. ארשה לעצמי ללמוד זאת מהמקרא. למרות שריבוי הנשים הייתה מקובלת בעולם המקראי, הרי שהכתוב מכריז שזה אינו המצב האידאלי. זאת במעין הערת שוליים בשעת יצירת האישה (בראשית ב, כד): "עַל כֵּן יַעֲזֹב אִישׁ אֶת אָבִיו וְאֶת אִמּוֹ וְדָבַק בְּאִשְׁתּוֹ - וְהָיוּ לְבֶשֶׁר אֶחָד. כפי שרש"י פירש, פסוק זה רומז לאיסור העריות: "רוח הקדש אומרת כן לאסור העריות לבני נח". אולם, אף המונוגמיה רמוזה כאן: לא 72 בתולות של האיסלם, אלא אישה אחת בלבד שודכה לאדם הראשון, ודבר זה הוא יותר מאשר רמז לעתיד. הפסוק מוסיף: "וְהָיוּ לְבֶשֶׁר אֶחָד". לפי רש"י כוונת הפסוק היא ש"הוולד נוצר על ידי שניהם ובו מתקיים: "וְהָיוּ לְבֶשֶׁר אֶחָד". כך נוצר החיבור המהותי שבין הקשר הזוגי הטבעי לבין ההולדה. אולם, זהו פירוש הכרחי אך לא מספיק. ואכן כך מבקר הרמב"ן פירוש זה: "כי גם הבהמה והחיה יהיו לבשר אחד בוולדותיהם". והרמב"ן מלמד אותנו מפסוק זה שהאהבה היא יותר ממנייות וביולוגיה: "וְדָבַק בְּאִשְׁתּוֹ, והייתה בחיקו כבשרו, ויחפוץ בה [אי"ה] להיותה תמיד עמו, וכאשר היה זה באדם [הראשון], הושם טבעו בתולדותיו [=הוריש תכונה זו לצאצאיו], להיות הזכרים מהם דבקים בנשותיהם, עוזבים את אביהם ואת אמם, ורואים את נשותיהן כאלו הן

עמם לבשר אחד". אך כדי שזה יתקיים חייבת החברה להילחם על ערכיה ולהדגיש את חשיבות החברה המבוססת על קשר מונוגמי שבין אשה ואיש. ויחד עם זאת, חובתינו לציית לחובת הסובלנות גם בעניין זה. לא פלורליזם אלא סובלנות.